

TÜRKİYE'DE YAPILAN HOMOFOBİ ÇALIŞMALARINA GENEL BİR BAKIŞ

A GENERAL OVERVIEW ON RESEARCH ON HOMOPHOBIA IN TURKEY

İrem METİN ORTA

Dr. Öğretim Üyesi, Atılım Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, irem.metin@atilim.edu.tr

Selin METİN CAMGÖZ

Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, selinm@hacettepe.edu.tr

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 15 Şubat 2018
Kabul edildiği tarih: 14 Nisan 2018
Yayınlanma tarihi: 27 Haziran 2018

Article Info

Date submitted: 15 February 2018
Date accepted: 14 April 2018
Date published: 27 June 2018

Anahtar sözcükler

Ayrımcılık; Cinsel Yönelim; Eşcinsel; Eşcinsellik; Eşcinsel-Karşıt Tutumlar; LGBT; Homofobi

Keywords

Discrimination; Sexual Orientation; Homosexual; Homosexuality; Anti-Homosexual Attitudes; LGBT; Homophobia

DOI: 10.33171/dtejournal.2018.58.1.21

Öz

Eşcinsel bireyler, toplumda önyargı ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu türden olumsuz tutum ve davranışları tanımlamak amacıyla araştırmacılar homofobi kavramını ortaya koymuştur. Homofobi, toplumun her alanını ilgilendiren ve farklı disiplinler tarafından çalışılması gereken önemli bir konudur. Özellikle, örneklemi Türkiye'den seçilen homofobi çalışmalarının sayısı son yıllardabelirgin bir artış göstermiştir. Ancak, bu çalışmalar farklı disiplinler tarafından yürütülmekte, yöntem, örneklem, ölçüm araçları ve analiz türleri bakımından pek çok farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı, homofobi üzerine yapılmış olan, Türkiye örneklemleri görgül, kuramsal ve derleme türündeki bilimsel makaleleri bir araya getirmek ve bulguları özetleyerek sistematik bir şekilde ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, ulusal ve uluslararası bilimsel dergide yayınlanan 35 adet makale çalışmaya dâhil edilmiş ve temel bulgular özetlenerek okuyucuya sunulmuştur. Bu çalışmalar: a)Eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik tutumları ve bunlarla ilişkili olan sosyal psikolojik değişkenleri ele alan çalışmalar, b)eşcinselliğe ilişkin tutumların ölçülmesi amacıyla ölçeklerin geliştirildiği veya Türkçe'ye uyarlandığı çalışmalar, c)eşcinsellerin/LGBT bireylerin nasıl algılandıkları ve onlara ilişkin kalıpyargıları ele alan çalışmalar, d)eşcinsel/LGBT bireylerin sosyal ve bireysel alanda karşılaştıkları sorunları ve bunların sosyal ve psikolojik sonuçlarını ele alan çalışmalar ve son olarak e)eşcinsellere ilişkin tutumların değişip değişmediğine odaklanan çalışmalar şeklinde gruplandırılabilir. Bu derleme, alan yazınına, eksik olan noktaların tespit edilmesi ve gelecek çalışmalarda ele alınabilecek konulara yol göstermesi bakımından katkı sağlamaktadır.

Abstract

Homosexuals encounter prejudice and discrimination in society. Accordingly, scholars have introduced the term 'homophobia' to define these negative attitudes and behaviors. Homophobia is an important topic related to all aspects of life and needs to be studied by different disciplines. Specifically, the number of studies on Turkish samples has shown an increase in the last few years. However, the research is carried out by different disciplines and there is a great diversity in terms of method, sample, instrument and type of analysis. Therefore, the purpose of this study is to incorporate empirical, theoretical and review studies into homophobia among Turkish samples and summarize their findings in a systematic way. To this end, 35 studies in national and international journals are included and main findings are summarized. The research can be grouped as the following: a) the studies investigating attitudes toward homosexuality and homosexuals as well as social psychological variables related to homophobia, b) the studies conducted either to develop a scale on homophobia or to adapt a scale into Turkish, c) the studies exploring how people perceive homosexuals/LGBT individuals and related stereotypes, d) the studies addressing the social and personal problems encountered by homosexuals/LGBT individuals and their consequences, and lastly e) the studies focusing on the interventions on changing homophobic attitudes. This review contributes to the literature in terms of identifying the missing points in the previous studies and enlightening new topics for future research.

Dünya genelinde farklı cinsel yönelime sahip olan kişiler geçmişten beri önyargı ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle heteroseksüel bireylerin, eşcinsel ve biseksüel bireylere, onların davranışlarına ve bağlı buldukları topluluklara yönelik sergiledikleri homofobik tutumlar göze çarpmaktadır (Herek, *Psychology of Sexual Prejudice...*19). Homofobi, en genel anlamıyla farklı cinsel yönelime sahip olan kişilere karşı sergilenen olumsuz duygu, tutum ve davranışlar

şeklinde tanımlanmıştır (Herek, *Beyond Homophobia...*1-3). Her ne kadar lezbiyen, gey, biseksüel ve transeksüel (LGBT) bireylerin toplumsal haklarını aramak amacıyla başlattıkları hareket son on yılda dünya genelinde çeşitli toplumlarda olumlu bir değişim yaratmış olsa da (Detenber ve diğerleri 181) günümüzde cinsel yönelimi sebebiyle ayrımcılığa maruz kalanların sayısı halen oldukça fazladır. Bu durum, birçok eşcinsel bireyin, cinsel yönelimini gizlemek zorunda kalmasına neden olabilmektedir (Gelgeç-Bakacak ve Öktem 834). Cinsel yönelimini gizlemeyen bireylerin ise toplumun çeşitli alanlarında dışlanma, damgalanma, sözel-fiziksel saldırılar ve nefret suçları ile karşı karşıya kaldıkları ifade edilmektedir (*Amerikan Psikoloji Derneği*). Bu türden ayrımcılık ve dışlanma sorunları ile karşılaşmak eşcinsel bireylerin depresyon, alkol ve madde kullanımı gibi psikolojik sorunlar yaşamalarına neden olabilmekte, hatta onları intihara kadar sürükleyebilmektedir (Eskin, Kaynak-Demir ve Demir186; *Institute of Medicine*).

Yukarıda sıralanan olumsuz sonuçlar göz önüne alındığında, homofobinin altında yatan etmenlerin ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, ilgili alan yazınında araştırmacılar eşcinsel-karşıtı tutum ve davranışlarla ilişkili olabilecek sosyal psikolojik değişkenleri belirleyebilmek amacıyla çeşitli çalışmalara yönelmişlerdir. Batı örnekleriyle yapılan çalışmalar, homofobiye etki edebilecek değişkenler kapsamında, yaş, eğitim düzeyi ve dindarlık gibi bazı demografik özellikleri (Herek ve Glunt 239; Whitley 103), cinsiyet farklılığını (Kite ve Whitley 336), bağlanma stillerini (Ciocca ve diğerleri 1953), uyma davranışını (Detenber ve diğerleri 181), eşcinsel bireylerle sosyal ilişki kurmayı (Herek ve Capitanio 412; Herek ve Glunt 239), toplumsal cinsiyet rollerini, sosyal baskınlık yönelimini ve otoriterliği (Whitley 103; Whitley ve Egisdottir 947; Whitley ve Lee 144) incelemişlerdir.

Türkiye'den seçilen örneklerle yapılan homofobi çalışmalarının sayısı ise son yıllarda belirgin şekilde bir artış göstermiştir. Buna rağmen, ülkemizde son on yılda, eşcinsel-karşıtı tutum ve davranışlarla ilişkili yapılan çalışmaları belirli bir sistematik içinde derleyen bir tarama yazısı ya da meta analizi çalışması mevcut değildir. Konu ile ilgili gerçekleştiren tek derleme çalışması, 2006 yılı öncesinde yapılmış olan görgül çalışmaları özetlemektedir (Sakallı-Uğurlu 53-57). Oysaki son yıllarda homofobi konusunun çeşitli disiplinler tarafından ele alındığı ve sayıca artış gösteren homofobi konulu çalışmaların araştırma yöntemi, örneklem özellikleri, ölçüm araçları ve analiz türleri bakımından pek çok farklılık gösterdikleri görülmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmanın temel amacı, homofobi üzerine yapılmış

olan Türkiye örneklemleri görgül, kuramsal ve derleme türündeki bilimsel makaleleri bir araya getirmek, derlemek ve sonuçlarını sistematik bir şekilde ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, konusu eşcinsellere yönelik tutumları ele alan, homofobik eğilimlerin genellikle bir sonuç değişkeni olduğu, örneklemleri Türkiye’den seçilmiş olan, herhangi bir ulusal ya da uluslararası bilimsel dergide yayınlanan makaleler seçilmiştir. Okuyucuya kolaylık sağlaması açısından, inceleme kapsamına giren makaleler, belirlenen ölçütler dâhilinde sistematik bir şekilde tablo içerisinde sunulmuştur. Böylece, bu derleme çalışması ile alan yazında eksik olan noktaların tespit edilmesi ve gelecek çalışmalarda ele alınabilecek konulara ışık tutulması amaçlanmaktadır.

Makalenin ilk bölümünde; eşcinsellik, homofobi ve benzeri kavramlara ilişkin tanımlamalara, Dünya genelinde eşcinsel-karşıtı tutum ve davranışların nasıl ortaya çıktığına ve Türkiye’deki mevcut duruma ilişkin bilgilere detaylı olarak yer verilmiştir. İkinci bölümde, homofobi ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar sistematik bir şekilde incelenerek okuyucuya sunulmuştur.

Eşcinsellik, Homofobi ve İlişkili Kavramlar

Cinsel yönelim bir kişinin başka bir kişiye yönelik sahip olduğu duygusal, romantik ve cinsel çekimdir (*Amerikan Psikoloji Derneği*). Cinsel yönelim, genellikle üç kategoride sınıflandırılır. Bunlar; 1) karşı cinse ilgi duymak (heteroseksüellik), 2) hemcinsine ilgi duymak (eşcinsellik) ve 3) her iki cinse birden ilgi duymaktır (biseksüellik) (*Amerikan Psikoloji Derneği*). Heteroseksüellik toplum tarafından ‘normal’ bir yönelim olarak görülürken, bunun dışındaki cinsel yönelimler örneğin eşcinsellik, ‘anormal’ ya da ‘sapkın’ davranış olarak görülebilmektedir (Saraç 240). Yukarıda da belirtildiği üzere ‘eşcinsel’ aynı cinsten bir kişiye yönelik duygusal, romantik ve cinsel açıdan ilgi duyan kişidir. Bu kişileri tanımlamak amacıyla ilk olarak ‘gey’ terimi ortaya atılmıştır; ancak günümüzde bu terim genellikle erkek eşcinsel bireyler için kullanılmaktadır (*Amerikan Psikoloji Derneği*). ‘Lezbiyen’ terimi ise eşcinsel kadın şair Sappho’nun yaşamış olduğu Lesbos adasından (bilinen adıyla, Midilli adası) gelmektedir ve kadın eşcinseller için kullanılmaktadır (Gökçeoğlu ve diğerleri 16).

Eşcinsellik çok eski yıllarda tedavi edilmesi gereken patolojik bir bozukluk veya hastalık olarak görülmüştür. Öyle ki, bu cinsel yönelim Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel Elkitabı'nın (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder*) ilk basımından itibaren ruhsal hastalıklar listesinde yer almıştır (Bayer 39). Her ne kadar Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) 1973 yılında ve Dünya Sağlık

Örgütü (WHO) 1990 yılında çeşitli eylemler ve girişimler sonucunda eşcinselliği ruhsal bir hastalık olmaktan çıkarmış olsa da bu yönelime sahip bireyler toplum tarafından hoş karşılanmayabilmektedir. Uzun yıllardır eşcinsellere yönelik yapılan sözlü taciz ve istismar, fiziksel ve cinsel saldırılar ile çalışma ve yaşam alanına yönelik ayrımcı davranışlar, bu durumun en çarpıcı örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır (*Amerikan Psikoloji Derneği*).

'Homofobi' (*homophobia*) kavramını ilk olarak psikoterapist George Weinberg, 1972 yılında yayınladığı *Toplum ve Sağlıklı Eşcinsel (Society and the Healthy Homosexual)* adlı kitabında dile getirmiştir (akt. Herek *The Psychology of Sexual Prejudice...*19). Eş ve benzer anlamına gelen *homo* ile korku anlamlarına gelen *fobi* sözcüklerinin birleşmesiyle oluşan bu terim, eşcinsellere yönelik irrasyonel korku, düşmanca tutum ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Herek, *Beyond Homophobia...*1-3). İlk yıllarda daha çok bireysel süreçlere (kişilik, benlik algısı, bilişsel yapılar) vurgu yapılırsa da sonrasında bu kavram belirli bir sosyal-kültürel bağlam içerisinde ele alınmıştır (Göregenli 9). Şöyle ki Göregenli homofobiyi bireysel süreçlerin etkilediği, dışgruba yönelik kalıpyargıların eşlik ettiği, sosyal ve kültürel bağlamdan etkilenen gruplararası bir süreç olarak tanımlamıştır (Göregenli 9). İçselleştirilmiş homofobi (*internalized homophobia*) ise eşcinsellerin toplumdaki olumsuz yargı ve tutumları içselleştirmesi anlamına gelmektedir ve depresyon, düşük benlik saygısı gibi olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Herek ve diğerleri 17; Shidlo 177). Günümüzde yaygın olarak kullanılan bu kavramlar, sosyal bilimler, spor bilimleri, eğitim ve tıp alanında çalışan pek çok araştırmacının ilgi odağı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

Türkiye'de Homofobi

Dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye'de de, homofobik tutum ve davranışlar yaygın olarak görülmektedir (Duyan ve Duyan 697; Gelbal ve Duyan 573; Sakallı ve Uğurlu, *Effects of Social Contact with Homosexuals...*53). 2011 yılında gerçekleştirilen Değerler Araştırması'na (World Values Survey) göre, Türk insanının % 78'i eşcinselliği reddetmekte; % 85'i ise eşcinsel bir komşu istememektedir (Esmer). Bu türden olumsuz tutumların Türk kültürünün bir hayli geleneksel, ataerkil ve otoriter aile yapısıyla (Kağıtçıbaşı 133; Kandiyoti 308) ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Son yıllarda, modernleşmeyle birlikte kültürel yapı değişim gösterse de toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsellik ile ilişkili geleneksel değerler ve normlar farklı cinsel yönelime sahip kişilere yönelik tutumları belirler niteliktedir (Duyan ve Duyan 697; Gelbal ve Duyan 573; Oksal 514; Sakallı ve Uğurlu, *Effects of Social*

Contact with Homosexuals... 53). Bilhassa, Müslümanların çoğunlukta olduğu Türkiye bağlamında, eşcinselliğin 'günah' ve 'dini kurallardan sapan' bir yönelim olduğuna dair söylenceler (Gelbal ve Duyan 573) toplumun bu azınlık gruba yönelik olumsuz tutum ve davranışlarını açıklayabilmektedir.

Türkiye'de, 1923 yılından beri eşcinsellik yasal sayılmaktadır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin birinci maddesine göre "bütün insanlar haysiyet ve haklar bakımından eşit ve özgür doğarlar"; ikinci maddesine göre ise "insanlar arasında ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya bir başka görüş, ulusal veya sosyal köken açısından ayırım gözetilemez" (*Assembly 1*; Saraç ve Ebem-Rahim 105). Benzer şekilde, anayasanın eşitlik ilkesiyle ilgili 10. maddesinde 'cinsel yönelim' ve 'cinsiyet kimliği' ifadesi yer almamasına rağmen herkesin kanun önünde eşit olduğu vurgulanmaktadır. Ancak eşcinsellere yönelik ayrımcılığa karşı herhangi bir yasal tedbir bulunmamaktadır (Cesur-Kılıçaslan ve Işık 1).

Eşcinsel bireyler evde, okulda, işte, akran grupları arasında kısacası toplumun her alanında sözel istismar, fiziksel ve cinsel taciz, saldırı ve polis baskısıyla karşı karşıya kalabilmektedir (Cesur-Kılıçaslan ve Işık 1; Göregenli 10; Öztürk 1; Yüzgün 159). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun yayınladığı bir rapora göre, Türkiye'de farklı cinsel yönelimden ötürü işlenen nefret suçları sebebiyle yaşamını yitiren eşcinsellerin sayısı son yıllarda ciddi artış göstermektedir (Kaos, LGBT News Turkey ve IGLHRC). Bu doğrultuda araştırmacılar, eşcinsellere yönelik düşmanca tutum ve davranışların altında yatan etmenleri ortaya koyabilmek ve bu sayede doğabilecek olumsuz sonuçları engelleyebilmek için çok sayıda çalışma yapmıştır. Son on beş yılda Türkiye'den seçilmiş farklı örneklerde yapılmış olan bu çalışmalar, bir sonraki bölümde detaylı olarak ele alınmaktadır.

Yöntem

Çalışma Kapsamında Ele Alınan Makale Ölçütleri

Çalışma kapsamında incelenecek araştırmaların taranması ve çalışmaya dâhil edilmeleri bir takım ölçütler temelinde yapılmıştır. Bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir: Araştırmaların 1) Örneklemelerinin Türkiye'den seçilmiş olması, 2) Ulusal ya da uluslararası endekslerde taranan bilimsel dergilerde yayınlanmış olması, 3) Homofobi, içselleştirilmiş homofobi, eşcinsel ve/veya LGBT bireylere yönelik tutum ve davranışları bağımsız değişken (öncül) ya da bağımlı değişken

(soncul) olarak içermesi, 4) Sosyal bilimler (işletme, yönetim, psikoloji, sosyoloji), spor bilimleri ve eğitim alanlarında yapılmış olması.

Öte yandan, YÖK ve Proquest veritabanlarında yer alan yüksek lisans ya da doktora tezleri, ulusal/uluslararası kongrelerde özet veya tam metni yer alan çalışmaların bildirimleri ile kitap ve/veya kitap özetleri bu araştırmanın kapsamına dâhil edilmemiştir. Benzer şekilde, hukuk ve tıp/medikal alanına giren çalışmalar da kapsam dışında bırakılmıştır.

Yayın Tarama İşlemi

Çalışma kapsamında yer alacak makaleleri belirlemek için “homofobi”, “eşcinsel”, “LGBT (lesbiyen, gay, biseksüel ve transeksüel)”, “cinsel yönelim ayrımcılığı”, “Türkiye”, “Türk” ve bunların alt kategorilerine karşılık gelen Türkçe ve İngilizce sözcükler kullanılmıştır.

Ulusal yazında Homofobi ve ilişkili çalışmaları taramak için ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS İndeks) veri tabanları ile birlikte Google Akademik taramalarından yararlanılmıştır. Uluslararası endekslerde taranan bilimsel makalelerin tespitinde, Hacettepe Üniversitesi ve Atılım Üniversitesi Kütüphaneleri elektronik veri tabanları üzerinden Google Akademik, Academic Search Prime, EBSCOhost, PsycInfo’da incelemeler yapılmıştır. Ayrıca, tarama sonuçlarından elde edilen tüm makalelerin kaynakçaları da incelenerek eklemeler yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmalarla İlgili Genel Bilgiler

Araştırma kapsamında belirlenen ölçütler dâhilinde ulaşılan makaleler, Tablo 1 ve 2’de özetlenmiştir. Her bir çalışmanın yazar/ları, yayın yılı, amacı, türü, yöntemi, değişkenleri, ölçüm araçları, katılımcı sayısı, analiz türü ve temel bulguları ayrıntıları ile belirtilmiştir.

Tablo 1.Ulusal Bilimsel Dergilerde Yer Alan Çalışmalar

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
1 Saraç ve Toprak 79	Görgül	166 sporcu (K: 67, E: 99)	Anket	Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği	t test, korelasyon	Sporcu kimliği, Lezbiyen ve geylere yönelik tutumlar	Beden eğitimi ve spor öğretmenliği ile antrenörlük eğitimi bölümü özel yetenek sınavına başvuran sporcuların homofobi düzeyleri ve sporcu kimlikleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.	Erkek sporcuların sporcu kimlikleri ile kendilerini özdeşleştirme düzeyleri arttıkça geylere ve lezbiyen yönelik daha olumsuz tutum sergiledikleri görülmüştür. Bu etki, kadın sporcular için anlamlı değildir.
2 Sanberk, Çelik ve Gök 4011	Görgül	320 üniversite öğrencisi (K: 202, E: 118)	Anket	Eşcinsel-lere İlişkin Tutum Ölçeği	ANOVA	IV: Cinsiyet, cinsiyet rolleri, DV: Eşcinsellere ilişkin tutumlar	Cinsiyet, cinsiyet rolleri ve iki değişkenin bir arada homofobi düzeyi üzerindeki etkisini incelemektir.	Erkeklerin (kadınlara göre) ve erkeksi cinsiyet rolü gösterenlerin (belirsiz cinsiyet rolü gösterenlere göre) daha homofobik oldukları bulunmuştur. Ancak, cinsiyet ve cinsiyet rolü ortak etkisinin homofobi üzerinde anlamlı rolü tespit edilmemiştir.
3 Dürüst ve Çağlar 33	Görgül	95 LGBT birey (K: 20, E: 75)	Anket		Betimleyici istatistikler	Yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, eğitim durumu,	LGBT bireylerin toplumsal yaşam ve sosyal ilişkilerdeki hislerini ortaya koymaktır.	Çalışma grubunu oluşturan 95 LGBT bireyin, kendilerini fiziksel ve sosyal olarak farklı gördükleri, bu nedenle de sosyal yaşamda ve kişiler arasındaki ilişkilerinde özgür hissetmedikleri ortaya çıkmıştır.
4 Yalcın-oğlu ve Önal 100	Görgül	210 eşcinsel/biseksüel erkek	Anket	İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği	Ki-kare, lojistik regresyon	IV: İçselleştirilmiş homofobi, DV: depresyon düzeyi, genel sağlık	Gey ve biseksüel erkeklerin içselleştirilmiş homofobi düzeylerinin ruh sağlığına etkilerini incelemektir.	Eşcinsel katılımcıların beşte birinde yüksek düzeyde içselleştirilmiş homofobi görülmüştür. İçselleştirilmiş homofobi düzeyi yüksek olan bireylerin, toplumda cinsel yönelimlerini gizledikleri, eşcinselliği günah kabul ettikleri, daha fazla alkol kullandıkları ve ailelerinin LGBT bireylerine yönelik daha fazla önyargılı oldukları saptanmıştır. Eğitim düzeyi düşük olan; yaşları 25 yaşından küçük olan ve gey katılımcıların (biseksüellere göre) kendilerine karşı daha homofobik oldukları bulunmuştur.

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
5 Şah <i>Eşcinselliğe ve Biseksüelliğe...</i> 23	Görgül	320 üniversite öğrenci/ mezun (K: 180, E: 140)	Anket ve açık uçlu soru	Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği	t testi, N-vivo ile tematik içerik analizi	IV: Yaş, cinsiyet, LGBT bireylerle tanışıklık düzeyi DV: Eşcinsellere ilişkin tutumlar	Eşcinselliğe, biseksüelliğe ve transseksüelliğe ilişkin tanımlamalarının, homofobi düzeyi ve sosyal temasla ilişkisini araştırmaktır.	Yüksek homofobi düzeyine sahip katılımcıların ve LGBT bireyleriyle tanışıklığı olmayan katılımcıların, diğerlerine oranla LGBT bireylerine yönelik daha olumsuz ve toleranssız argümanlar/açıklamalar ortaya koydukları görülmektedir. Kadınların homofobi düzeylerinin erkeklerinkine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca, eşcinsellik, biseksüellik ve transseksüelliğe ilişkin yapılan açıklamalarda, kadınların erkeklerden daha az olumsuz söylemlerde buldukları gözlenmiştir.
6 Okutan ve Büyükşahin-Sunal 69	Görgül	384 katılımcı (K: 197, E: 187)	Anket	Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği	MANOVA	IV: Bağlanma stilleri, Cinsiyet, DV: Eşcinsellere ilişkin tutumlar, çelişik duygulu cinsiyetçilik, romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargı ve tutumlar	Farklı bağlanma biçimleri ile eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerdeki kalıpyargılar arasındaki ilişkileri incelemektir.	Bağlanma stillerinin eşcinsellere yönelik tutumları, cinsiyetçiliği ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargıları anlamlı düzeyde etkilediği görülmüştür. Korkulu ve kaçınmacı bağlananlar, düşmanca cinsiyetçilik göstermekte; eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlara ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargısal tutumlara sahip olmaktadır. Güvenli bağlananlar tüm ölçeklerden en düşük puanı almışlardır. Erkekler, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarda, düşmanca cinsiyetçilikte ve romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara ilişkin tutum ölçeklerinde kadınlara göre daha yüksek puan almışlardır.
7 Öztürk ve Kindap 24	Görgül	140 lezbiyen/ biseksüel kadın	Anket	Lezbiyenlerde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği	Cronbach alfa, korelasyon, regresyon MANOVA	İçselleştirilmiş homofobi, benlik saygısı, yalnızlık düzeyi, yaşam memnuniyeti	Lezbiyenlerde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği'ni (LİHÖ) Türkçe'ye uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemektir.	Lezbiyenlerde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu görülmüştür. Ancak, ölçek orijinal çalışmadan farklı olarak 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Lezbiyen Topluluğuyla Bağlantı $\alpha=.91$; Lezbiyen Olarak Kamusal Kimlik $\alpha=.91$; Lezbiyenliğe Yönelik Kişisel Duygular ve Ahlaki/Dinsel Tutumlar $\alpha=.88$ ve Diğer Lezbiyenlere Yönelik Tutumlar $\alpha=.78$ 'dir. İçselleştirilmiş homofobi, yalnızlık düzeyiyle pozitif yönde, benlik saygısı ve yaşam memnuniyetiyle negatif yönde ilişkilidir.

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
8 Şah <i>Türkiye’deki Gençlerin...</i> 88	Görgül	325 üniversite öğrencisi ve mezunu (K: 185, E: 140)	Açık uçlu soru		N-vivo ile tematik içerik analizi	LGBT bireylerine ilişkin sosyal temsiller	Türkiye’deki genç bireylerin “cinsel yönelim” kavramına, heteroseksüelliğe, eşcinselliğe, biseksüelliğe ve transseksüelliğe ilişkin sosyal temsillerini incelemektir.	Eşcinsellere yönelik aşırı olumsuz tanımlamalar yapıldığı görülmüştür. Cinsel yönelim: "Bir tercih olarak cinsel yönelim", "cinsel ilginin ifadesi olarak cinsel yönelim" ve "biyolojik bir zorunluluğun sonucu olarak cinsel yönelim" şeklinde tanımlanırken; eşcinsellik, "hemcinsel yönelim ilginin ifadesi olarak eşcinsellik" ve "normaldışı bir cinsel yönelim olarak eşcinsellik" şeklinde tanımlanmıştır.
9 Ertan 1	Kuramsal	Toplam 127 söylem (Radikal, Hürriyet, Zaman gazetesi) (K: 21, E: 106)	İkincil kaynak (gazete)			Eşcinsellere yönelik tutumların altında yatan sosyokültürel veya bireysel değişkenlerin ortaya koyulması amaçlanmıştır.	Üç gazetede toplam 127 yorumdan 19’u açık bir biçimde homofobik bir tutum sergilemekte, eşcinsellere yönelik önyargı ve ayrımcılık üreten söylemlerde bulunmaktadır. Bir kısmı, eşcinselliği doğrudan bir "hastalık" olarak tanımlamakta, bir kısmı da "günah" olarak değerlendirmektedir. Olumsuz yorumlar eşcinselliğin toplumsal düzeni tehdit ettiği yönündedir.	
10 Saraç ve Ebe-rahim 104	Görgül	567 üniversite öğrencisi (K: 251, E: 316)	Anket	Sporda Homofobi Ölçeği	Ki-kare	IV: Cinsiyet, spor dalları, DV: Eşcinsel sporculara ilişkin tutumlar	Eşcinsel sporculara yönelik tutumları incelemektir.	Erkek ve kadın öğrencilerin tutumları, sadece, eşcinsel olduğunu açıklayan sporcu erkek olduğu zaman farklılaşmaktadır. Ayrıca, erkek katılımcılar, güreş, futbol, boks ve halter dallarındaki eşcinsel sporculara karşı anlayışlı ve kabul edici olmayacaklarını belirtmiştir.
11 Doğan ve diğerleri 84	Görgül	109 hastane çalışanı (K: 51, E: 58)	Anket	62 maddelik Eşcinsellik Tutum Ölçeği Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği	Cronbach alfa, Korelas-yon	Eşcinselliğe ilişkin tutumlar	Eşcinselliğe ilişkin bilgi ve tutumları değerlendirecek bir ölçek geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılmasını amaçlamıştır.	Altı maddenin ölçekten çıkarılmasıyla 56 maddelik ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin güvenirliği yüksektir ($\alpha = 0.954$). Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği ile güçlü bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Ölçeğin eşcinsellikle ilgili bilgi ve tutumları ölçen geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir.

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	İçerikler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
12 Saraç 238	Görgül	118 üniversite öğrencisi (K: 57, E: 61)	Anket	Sporda Homofobi Ölçeği	Pearson korelasyon, Spearman korelasyon	Eşcinsel sporculara ilişkin tutumlar	Sporda Homofobi Ölçeği'nin Türkçe' ye uyarlamak, geçerliliğini ve güvenirliğini test etmektir.	Ölçeğin üç bölümü için Türkçe Sporda Homofobi Ölçeği ile İngilizce Sporda Homofobi Ölçeği'nin ilk test uygulamaları arasında ve Türkçe Sporda Homofobi Ölçeği'nin test-tekrar test ilgileşim katsayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak, Sporda Homofobi Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının spor taraftarlarının eşcinsel sporculara karşı tutumlarının belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya konulmuştur.
13 Sakallı- Uğurlu 53	Derleme					Eşcinsellere ilişkin tutumlar	Türkiye'de eşcinsellere ilişkin tutumların çeşitli sosyal psikolojik değişkenler ile ilişkilerini ele alan görgül çalışmaları derlemektir.	Eşcinsellere ilişkin tutumlarla ilgili olarak yurtiçinde ve yurtdışında yapılan görgül araştırmalar incelendiğinde en çok ele alınan sosyal psikolojik değişkenlerin cinsiyet farklılığı ve cinsiyetçilik, sosyal ilişki kurma, yetkecilik (otoriterlik), sosyal baskınlık yönelimi, yükleme ve eşcinsellere ilişkin kalıpyargılar olduğu görülmüştür.
14 Duyan ve Gelbal 106	Görgül	315 üniversite öğrencisi (K: 168, E: 147)	Anket	Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği Cinsel Tutum Ölçeği'nin Eşcinsellik Altölçeği	Açımlayıcı faktör analizi, korelasyon	Lezbiyen ve geylere yönelik tutumlar	Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum (LGYT) Ölçeğinin geçerliliğini ve güvenirliğini belirlemektir.	Ölçeğin iki boyuttan oluştuğu, güvenilirlik ve geçerliğinin yüksek olduğu bulunmuştur.
15 Güney, Kargı, ve Çorbacı- Oruç 131	Kuram- sal	90 üniversite öğrencisi (K: 70, E: 20)	Müla-kat		İçerik analizi	Eşcinselliğe ilişkin görüşler ve yaklaşımlar	Üniversite öğrencilerinin eşcinselliğe yönelik inançlarını incelemektir.	Katılımcıların, eşcinselliğin nedenlerini birey dışındaki etmenlere yükledikleri görülmüştür. Ayrıca, katılımcıların eşcinselliğe yönelik (bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutta) olumsuz yaklaşımlar içerisinde oldukları görülmüştür. Eşcinsel bir bireyle yakınlık derecesi (kardeş, arkadaş) yaklaşımları etkilemektedir. Yakınlık arttıkça, tutumlar olumsuzlaşmaktadır.

NOT: DV: Bağımlı Değişken, IV: Bağımsız Değişken, K:Kadın, E: Erkek,
Çalışmalar yıllara göre sıralanmıştır. Aynı yılda yapılan çalışmalar ise kaynakçadaki sıraya göre sıralanmıştır.

Tablo 2. Uluslararası Bilimsel Dergilerde Yer Alan Çalışmalar

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
1 Cesur-Kılıçarslan ve Işık 1	Kuramsal					Eşcinsellere yönelik ayrımcı davranışlar	Türkiye’de yaşayan LGBT bireylerinin karşılaştığı sorunları ve kaynağını belirleyerek bu sorunlara çözüm önermektedir.	LGBT bireylerin kişisel özgürlük hakları çiğnenmektedir. Bu bireyler özellikle işte, evde ve orduda ayrımcı davranışlarla karşı karşıya kalmaktadır. Aileler, çocukları eşcinselliği seçtiğinde onlara baskı yapmaktadır.
2 Okutan, Büyükşahin-Sunal, ve Sakallı-Uğurlu 218	Görgül	187 katılımcı (L: 44, G: 44 HT. K: 53 HT. E: 46)	Anket	İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği	MANCOVA T testi	IV: İçselleştirilmiş homofobi, cinsiyet, cinsel yönelim, DV: Terk etme, sadakat ve ihmal	Cinsel yönelimin, cinsiyetin ve içselleştirilmiş homofobinin, romantik ilişkide yaşanan sorunlara verilen tepkiler [terk etme, dile getirme, sadakat ve ihmal] üzerindeki etkisini incelemektir.	Erkekler (kadınlara göre), heteroseksüel erkekler ve lezbiyenler (heteroseksüel kadınlara göre) daha fazla sadakat eğilimi göstermektedir. Kadınlar (erkeklere göre), lezbiyenler (heteroseksüel kadınlara ve geylere göre) daha fazla terk etme eğilimi göstermiştir. Heteroseksüel kadınlar, lezbiyenlere kıyasla eşlerinin sorunları dile getirme eğilimini daha fazla gösterdiklerini belirtmiştir. Ayrıca, lezbiyenler heteroseksüel kadınlara kıyasla eşlerinin daha fazla ihmalde bulduklarını belirtmiştir. Son olarak, içselleştirilmiş homofobinin hem lezbiyenler hem de geyler için daha yıkıcı (terk etme ve ihmal) tepkilerle ilişkili olduğu görülmüştür.
3 Ummak ve Bilgin (35)	Görgül	40 öğretmen (K: 25, E: 15)	Deney Solomon Dörtlü Grup Model	Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği	T testi, Mann WhitneyU	IV: Homofobiyle Baş Etme/ Grup Rehberliği Programı DV: Eşcinsellere ilişkin tutumlar	“Homofobiyle Başetme Grup Rehberliği” programının eşcinsellere yönelik tutumları üzerinde etkisini araştırmaktır.	8 oturum süren Homofobiyle Başetme Programı’nın homofobik tutumları azalttığı ve bu etkinin uzun süreli olduğu görülmüştür.
4 Eslen-Ziya ve Koc 799	Görgül	14 Gey	Mülakat		İçerik analizi		14 gey bireyin, yaşam öykülerini inceleyerek erkeklik ve kimlik çatışmasıyla ilişkili olan deneyimlerini araştırmaktır.	İçselleştirilmiş cinsel yönelime ilişkin önyargıların erkeklik ideolojileri çiğnendiği zaman ortaya çıktığı görülmüştür. Cinsel yönelime ilişkin önyargılar, toplum baskısı, etiketleme ve reddedilme korkusunun sonucu oluşmaktadır. Bu korku kendisini kimlik ayrışması olarak göstermektedir ve gey bireyleri olumsuz etkilemektedir.

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
5 Korkmaz ve Ünal 682	Görgül	102 üniversite öğrencisi (K: 47, E: 55)	Anket	Sporda Homofobi Ölçeği	Ki-kare, Mann-Whitney U	Eşcinsel sporculara yönelik tutumlar	Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin eşcinsel sporculara yönelik tutumlarını incelemektir.	Kadınların % 51'i ile erkeklerin % 40'ı bir atletin gey olduğunu öğrendiklerinde; kadınların % 49'u ile erkeklerin % 44'ü ise lezbiyen olduğunu öğrendiklerinde düşüncelerinin değişmeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca, eşcinsellere güreş, futbol, boks ve ağır siklet gibi dallarda (yüzme, dalış ve golfe kıyasla) toplumun daha az tolerans göstereceği belirtilmiştir.
6 Sargın Ve Cırcır 17	Görgül	488 üniversite öğrencisi (K: 319, E: 169)	Anket	Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği-Kısa Formu	T testi ANOVA	IV: Yaş, cinsiyet, eğitim alanı, DV: Lezbiyen ve geylere yönelik tutumlar	Lezbiyen ve geylere yönelik tutumların yaş, cinsiyet ve eğitim alanıyla olan ilişkisini incelemektir.	Kadın katılımcılar (erkekler göre) lezbiyen ve geylere yönelik daha olumlu tutuma sahiptir. Ayrıca, 21-22 yaş grubundaki katılımcılar (20 yaşındaki katılımcılara göre) ve eşit ağırlık alanındaki öğrenciler (diğer alanlardaki öğrencilere göre) lezbiyen ve geylere yönelik daha olumlu tutumlara sahiptir.
7 Gelgeç-Bakacak ve Öktem 817	Görgül	15 eşcinsel üniversite öğrencisi (L: 9, G: 6)	Mülakat (75 açık-uçlu soru)		İçerik analizi, Kodlayıcılar-arası güvenilirlik	Eşcinsellerin başa çıkmada kullandıkları stratejiler	Türkiye'de yaşayan genç eşcinsellerin karşılaştığı etiketleme ve önyargıların belirlenmesi ve eşcinsellerin azınlık statüsüyle nasıl başa çıktıklarını belirlemektir.	Eşcinsellerin başa çıkmada kullandıkları stratejiler dört grupta sınıflandırılmıştır. Bunlar: 1) Kabul süresince kullanılan stratejiler (inkar), 2) Cinsel etiketleme ve önyargılarla başa çıkmada kullanılan stratejiler (gizleme), 3) Açıklama süresince kullanılan stratejiler (doğru zamanı bekleme), 4) Cinsel kimliklerini açığa vurmada kullanılan stratejilerdir (diğer kimlikleri vurgulama).
8 Özeren 1203	Derle-me	52 çalışma	Derleme				İşyerinde cinsel yönelim ayrımcılığını inceleyen çalışmaları sistematik bir şekilde ortaya koymaktır.	Çoğunluğu Amerika ve İngiltere'de yapılan çalışmalarda değinilen ortak konular 'cinsel yönelimin açıklanması', 'LGBT çalışan grupları', 'LGBT ayrımcılığının işyeri ve iş çıktıları üzerindeki etkileri ve 'ücret eşitsizliği'dir. Sosyal kurumlar, yasal düzenlemeler ve kültürel kurallar işyerinde cinsel yönelim ayrımcılığıyla savaşmada en önemli belirleyicilerdir.

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
9 Öztürk 1	Görgül	20 katılımcı (L: 7 G: 11 B.E.: 2)	Mülakat (Açık- uçlu sorular)			Gey, lezbiyen ve biseksüel bireylerin işyerinde karşılaştıkları cinsel yönelim ayrımcılığı	Türkiye'de yaşayan gey, lezbiyen ve biseksüel bireylerin işyerinde karşılaştıkları cinsel yönelim ayrımcılığını incelemektir.	Katılımcılar, sözel taciz veya saldırı ile karşılaşmamak için evde veya işte cinsel yönelimlerini gizlediklerini, gizlemeyenler ise ayrımcılıkla karşılaştıklarını belirtmiştir. Türkiye'de cinsel yönelim ayrımcılığına yönelik bir yasa olmadığı vurgulanmıştır. Büyük şirketlere kıyasla küçük/orta büyüklükteki şirketlerde eşcinsellerin, bilhassa geylerin işsiz kalma ihtimalinin yüksek olduğu vurgulanmıştır. Eşcinsel bireylere verilen tepkilerin genelde patronun/işverenin ne düzeyde anlayışlı ve açıkgörüşlü olmasıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir.
10 Oksal 514	Görgül	116 üniversite öğrencisi (K: 69 E: 47 ve ebeveynleri (116 anne, 116 baba)	Anket	Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği- Kısa Formu	MANOVA T testi, regresyon	IV: Aile üyeliği (anne, baba, genç yetişkin), aile türü (kız çocuklu aile, erkek çocuklu aile), DV: Lezbiyen ve geylere yönelik tutumlar	Lezbiyen ve geylere yönelik tutumlarda aile örüntüsünü incelemektir.	Anne ve babalarına göre, genç yetişkinlerin lezbiyen ve geylere yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Babalar, lezbiyenlere kıyasla geylere yönelik daha olumsuz tutum gösterirken, anneler gey ve lezbiyenlere benzer tutumlar sergilemiştir. Erkek çocukların geylere ve lezbiyenlere yönelik tutumları farklılaşmazken, kız çocukları geylere kıyasla lezbiyenlere daha olumsuz tutum göstermiştir. Küçük çocukların lezbiyen ve geylere yönelik tutumlarını belirleyen en önemli etmenin annelerin tutumları olduğu bulunmuştur.
11 Çırak-oğlu 293	Görgül	334 üniversite öğrencisi (K: 140, E: 194)	Anket	Eşcinselliğe İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği Tutum Ölçeği	Faktör analizi, MANOVA	IV: Cinsiyet, etiketleme, sosyal temas, DV: Eşcinselliğe ilişkin nedensel atıflar, eşcinselliğe ilişkin tutumlar	"Gey", "lezbiyen" ve "eşcinsel" etiketlerinin ne tür nedensel yüklemelerden oluştuğunu ve tutumların etiketleme ve sosyal temasa göre değişip değişmeyeceğini araştırmaktır.	Eşcinselliğe İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği'nin dört boyuttan (Hastalık ve problem boyutları için α :0.83, model alma/heyecan arama boyutu için α :0.81 ve tercih boyutu için α : 0.55) oluştuğu görülmüştür. Cinsiyet, etiketleme ve sosyal temasın bu boyutlar üzerinden anlamlı etkileri bulunmuştur. Katılımcıların en çok "gey" etiketlemesine yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları gözlenmiştir. Eşcinsel bireylerle etkileşim içerisinde olan katılımcıların ve kadın katılımcıların eşcinsellere yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları

bulunmuştur.

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
12 Gelbal ve Duyan 573	Görgül	315 üniversite öğrencisi (K: 168, E: 147)	Anket	Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği-Kısa Formu	t testi	IV: Cinsiyet, yaş, dindarlık, sosyal temas, cinsellikle ilgili değişkenler DV: Lezbiyen ve geylere yönelik tutumlar	Türk üniversite öğrencilerinin lezbiyen ve geylere ilişkin tutumlarını ortaya koymaktır.	Lezbiyenlere yönelik tutumların geylere kıyasla daha olumlu olduğu, dindarlık seviyesi arttıkça, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların arttığı, aktif cinsel yaşamı olan, cinsellikle ve eşcinsellikle ilgili konuşmalar yapan ve eşcinsellerle etkileşim halinde olan katılımcıların eşcinsellere yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.
13 Gençöz ve Yüksel 597	Görgül	132 eşcinsel erkek (B: 20)	Anket	İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği	Faktör analizi, Cronbach alfa korelasyon, t testi, regresyon	İçselleştirilmiş homofobi, pozitif-negatif duygulanım, benlik saygısı, psikolojik semptomlar (depresyon, kaygı)	İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemek.	İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği'nin, Türkiye örneğinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmüştür. Ölçeğin iç güvenilirliği yüksektir ($\alpha = 0.82$) Geçerlilik testlerinde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeğinin, depresyon, kaygı, negatif duygulanım ile pozitif yönde, benlik saygısı ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Yüksek düzeyde içselleştirilmiş homofobiye sahip bireylerin (düşük olanlara göre) daha fazla psikolojik sorun yaşadığı ortaya konmuştur.
14 Duyan ve Duyan 697	Görgül	317 Sosyal hizmet bölümü öğrencisi (K: 145, E: 172)	Anket	Cinselliğe Yönelik Tutumlar Anketi	t testi	IV: Cinsiyet, cinsellik eğitimi, cinsellikle ilgili bilgi sahibi olmak, etkincinsel yaşam, dindarlık düzeyi, DV: Cinselliğe yönelik tutumlar	Türkiye'de okuyan sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin cinselliğe yönelik tutumlarını incelemektir.	Öğrencilerin kendilerine ilişkin cinselliğe yönelik tutumlarının, başkalarına ilişkin tutumlara kıyasla daha olumsuz olduğu gözlenmiştir. Ancak, kendilerine ilişkin eşcinselliğe yönelik tutumların, başkalarına ilişkin tutumlara kıyasla daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Ayrıca, erkek öğrencilerin, cinsellikle ilgili konuşanların, etkin cinsel yaşamı olanların veya daha az dindar olanların cinselliğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Kadın öğrencilerin ve cinsel eğitim almış olanların ise eşcinselliğe yönelik tutumları daha olumlu olduğu gözlenmiştir.

Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular
15 Eskin, Kaynak-Demir ve Demir 185	Görgül	1262 üniversite öğrencisi (K: 683, E: 579)	Anket	Çocukluk Dönemi Travma Ölçeği	Korelasyon, ki-kare, regresyon, lojistik regresyon	IV: Cinsiyet, aynı cinsiyetten biriyle cinsel ilişki yaşama, çocukluk döneminde cinsel taciz, DV: Ebeveyn yakınlığı, intihar davranışı/ düşüncesi, cinsel yönelim	Aynı cinsiyete yönelik cinsel yönelimin, Türkiye'de okuyan üniversite öğrencileri arasındaki yaygınlığını araştırmak ve bu yönelimin çocuklukta yaşanan cinsel taciz ve intihar davranışı ile ilişkisini incelemektir.	Aynı cinsiyetten biriyle cinsel ilişki yaşamış olan katılımcıların veya kendisini eşcinsel ya da biseksüel olarak tanımlayan katılımcıların babalarıyla aralarında daha fazla mesafe algıladıkları görülmüştür. Erkek katılımcılarda, kendi cinsinden birinin cinsel tacizine mağruz kalmanın aynı cinsye yönelik cinsel yönelim ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Çocuklukta yaşanan cinsel tacizin geçmiş on iki ay boyunca intihar düşüncesini ve girişimini yordadığı saptanmıştır.
16 Sakallı Pictures of Male Homosexuals... .111	Görgül	183 üniversite öğrencisi (K: 77, E: 106)	Açık uçlu sorular Sıralama listesi	Açık uçlu sorular	Frekans dağılımı, T testi	IV: Sosyal temas, cinsiyet, DV: Eşcinsellere ilişkin kalıpyargılar	Erkek eşcinsellerin nasıl algılandıkları ve onlara yönelik kalıpyargıları incelemek; cinsiyet ile sosyal temasın kalıpyargılar üzerindeki etkisini araştırmaktır.	Erkek katılımcılar (kadınlara göre) erkek eşcinselleri daha fazla kalıpyargı içeren ve olumsuz sıfatlarla tanımlamıştır. Benzer şekilde, eşcinsel bireylerle etkileşimde bulunmayan katılımcılar (etkileşimde bulunanlara göre) eşcinselleri daha fazla kalıpyargı içeren ve olumsuz sıfatlarla tanımlamıştır.
17 Sakallı ve Ugurlu Effects of Social Contact... 111	Görgül	54 üniversite öğrencisi (K: 31, E: 23)	Deney ve Anket	Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği	MANOVA	IV: Cinsiyet, sosyal temas, DV: Eşcinsellere ilişkin tutumlar	Deneysel yöntemle lezbiyen bireyle tanıştırılan katılımcılarda, tutum değişimi olup olmadığını araştırmaktır.	Lezbiyen öğrenciyle kısa süreliğine etkileşimde bulunan katılımcıların (etkileşimde bulunmayanlara göre) homofobi düzeylerinin az da olsa azaldığı bulunmuştur. Sonuç olarak, eşcinsel bir kişiyle etkileşimde bulunmak eşcinselliğe yönelik olumsuz tutumları etkilemiştir.
18 Sakallı Application of the Attribution-value... 264	Görgül	307 üniversite öğrencisi (K: 117, E: 190)	Anket	Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği	ANOVA Regresyon	IV: Eşcinselliğin kontrolüne ilişkin yüklemeler, cinsiyet, kültürel değerler, DV: Eşcinsellere	Eşcinselliğe ilişkin nedensel yüklemeler ve eşcinsellere yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemektir.	Eşcinselliğin kontrolüne ilişkin yüklemeler ve kültürel değerler, eşcinselliğe yönelik tutumları belirlemektedir. Eşcinselliği kontrol edilebilir bir davranış olarak düşünenler daha fazla homofobik tutuma sahiptirler. Eşcinselliğe ilişkin olumsuz kültürel değerlere sahip katılımcılar ve erkekler daha

							ilişkin tutumlar	fazla homofobik tutum göstermektedir.	
Yazar	Türü	Örneklem	Yöntem	Ölçekler	Analiz Türü	Değişkenler	Amaç	Temel Bulgular	
19 Sakallı <i>Relation- ship Between Sexism and Attitudes.. .53</i>	Görgül	200 üniversite öğrencisi (K: 76, E: 124)	Anket	Eşcinsel- lere İlişkin Tutum Ölçeği	ANOVA T testi	IV: Cinsiyetçilik, gelenekselcilik ve muhafazakârlık, sosyal temas, DV: Eşcinsellere ilişkin tutumlar	Eşcinselliğe ilişkin tutumların cinsiyetçilik, gelenekselcilik, muhafazakârlık ve sosyal temasla ilişkisini incelemektir.	Cinsiyetçilik, gelenekselcilik, muhafazakârlık ve eşcinsel bireylerle etkileşimde bulunmamak homofobi ile pozitif yönde ilişkili olduğu gözlenmiştir. Düşmanca cinsiyetçilik ile homofobi arasındaki ilişkinin, korumacı cinsiyetçilikle olan ilişkiye kıyasla daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların (kadınlara göre) daha fazla cinsiyetçi ve homofobik tutumlara sahip olduğu belirtilmiştir.	
20 Sakallı ve Ugurlu <i>Effects of Social Contact with Homo- sexuals ...53</i>	Görgül	211 üniversite öğrencisi (K: 106, E: 105)	Anket	Eşcinsel- lere İlişkin Tutum Ölçeği	Faktör analizi, T testi	IV: Eşcinsel bireylerle sosyal temas, DV: Eşcinsellere ilişkin tutumlar	Eşcinsellerle etkileşimin bu bireylere yönelik tutumlar üzerindeki etkisini incelemektir.	Faktör analizi ile ölçeğin üç alt boyuttan oluştuğu (a.Eşcinsellerle sosyal etkileşim α :0.92, b.Eşcinsellerle aile bağları α : 0.85, c.Eşcinsel olma eğilimi α : 0.82) görülmüştür. Eşcinsel bireylerle sosyal etkileşimi olanların (olmayanlara göre) eşcinselliğe yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir.	

NOT: DV: Bağımlı Değişken, IV: Bağımsız Değişken, K:Kadın, E: Erkek, HT: Heteroseksüel, L: Lezbiyen, G: Gey, B: Biseksüel Çalışmalar yıllara göre sıralanmıştır. Aynı yılda yapılan çalışmalar ise kaynakçadaki sıraya göre sıralanmıştır.

2017 Aralık ayı itibarı ile homofobi konusuna ilişkin yöntem kısmında belirtilen ölçütlerdâhilinde, ulusal ve uluslararası bilimsel dergilerde yer alan toplam 35 adet çalışmaya rastlanmıştır. Bu makalelerin 15 tanesi ulusal bilimsel dergilerde yer almaktadır, geri kalan 20 tanesi ise uluslararası bilimsel dergilerde yayınlanmıştır. Ulusal bilimsel dergilerde yer alan makalelerin yayın dili Türkçe iken, uluslararası bilimsel dergilerde yer alan makalelerin yayın dili İngilizcedir. Homofobi konusunu ele alan araştırmalar yayın yılları bakımından incelendiğinde, ulusal alan yazınında yer alan çalışmaların 2004 yılı itibarı ile başladığı görülmektedir. Uluslararası alan yazınında ise Türkiye örneklemini ile yapılan çalışmaların 2002 yılı itibarı ile başladığı göze çarpmaktadır.

Kaynakça kısmında da görüleceği gibi, homofobi konusunun ele alındığı çalışmaların, ulusal bilimsel dergiler kapsamında sıklıkla 'Türk Psikoloji Yazıları (4 makale)', 'Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi (2 makale)' ve 'Türk HIV/AIDS Dergisi'nde (2 makale) yayınlandığı tespit edilmiştir. Uluslararası bilimsel dergiler arasında ise en fazla yayın yapılan dergilerin 'Journal of Homosexuality' (6 makale) ve 'Sex Roles' (3 makale) olduğu göze çarpmaktadır.

Homofobi konusunun ele alındığı 35 çalışmada toplam 6948 (3571 erkek ve 3377 kadın) katılımcı yer almaktadır. Katılımcıların cinsel yönelimi detaylı olarak incelendiğinde 832'sinin (% 11.97) heteroseksüellik dışında bir cinsel yönelime sahip olduğu ifade edilmiştir. Örneklemelerin büyük çoğunluğunun Ankara ve İstanbul illerinde yaşayan üniversite öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir. Daha az sayıda çalışmada, örneklemelerin yetişkin bireylerden oluştuğu görülmektedir.

Çalışmaların Türü, Kullanılan Yöntemler ve Analizler

Çalışmamıza dâhil edilen homofobi konulu araştırmalar, çalışmaların türü bakımından incelenmiştir. Bu doğrultuda makalelerin, kuramsal, görgül ya da derleme olup olmamasına dikkat edilmiştir. Tablo 1 ve 2'de detayları görüleceği üzere, makalelerin büyük bir çoğunluğunun belirli bir araştırma sorusuna yanıt aramak ve hipotezleri test etmek amacı ile sistematik bir şekilde veri toplamaya dayanan görgül nitelik taşıdığı göze çarpmaktadır. Bu kapsamda, homofobi kavramını tanımlamaya/açıklamaya dayanan kuramsalve derleme çalışmalarının sayısı, görgül çalışmalara oranla nispeten düşüktür. Sınırlı sayıdaki kuramsal çalışmada ise, özellikle LGBT bireylerin karşılaştığı sorunların ve kaynaklarının belirlenmesi (Cesur-Kılıçarslan ve Işık 1), üniversite öğrencilerinin eşcinselliğe yönelik inançlarının, sosyal temsillerinin ve söylemlerinin incelenmesi (Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç 131), homofobik tutumların altında yatan bireysel ve

sosyokültürel etkenlerin ortaya koyulması (Ertan 1) amaçlanmıştır. Tablo 2’de yer alan iki derleme çalışmasının birinde, eşcinsellere ilişkin tutumlarla ilgili olarak yurtiçi ve yurtdışı görgül çalışmaların ele alınarak, sosyal psikolojik değişkenler çerçevesinde ortaya koyulduğu görülmüştür (Sakallı-Uğurlu 53-55). Diğer derleme çalışmasında ise iş yerinde LGBT bireylerinin karşılaştığı ayrımcı davranışlar (Özeren 1203) özetlenmektedir.

Yine, Tablo 1 ve 2’de görüleceği üzere, homofobi konulu araştırmalarda nicel ve/veya nitel yöntem benimsenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinde, olgu ve olaylar gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir şekilde ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Yapılan gruplamada, çoğunlukla nicel yöntem benimsendiği ve yine bu çalışmalarda verilerin anket yöntemi kullanılarak toplandığı gözlenmiştir. Nicel yöntemin kullanıldığı çalışmalar, homofobik tutumlarla ilgili değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymaya yönelik araştırmalardır. Nicel yönteminin kullanıldığı çalışmalardan ikisi, neden-sonuç ilişkisinin sorgulandığı deneysel çalışmalardır (Sakallı ve Uğurlu, *Effects of Social Contact...* 111; Ummak ve Bilgin 35). Nitel yöntemin kullanıldığı sınırlı sayıdaki çalışmalarda ise derinlemesine mülakat yöntemlerinin kullanıldığı belirtilmiştir. Nitel türde sınıflandırılan çalışmalar herhangi bir görgül çalışmanın yer almadığı kavramsal çalışmalar şeklinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmalarda, sayısal analize dayalı nicel araştırma yöntemlerine alternatif olarak bir durumun derinlemesine incelendiği görülmektedir. Hem nicel hem de nitel yöntemlerin bir arada yer aldığı bir ulusal (Şah, *Eşcinselliğe ve Biseksüelliğe...*23) bir de uluslararası (Sakallı, *Pictures of Male Homosexuals...*111) bilimsel çalışmaya rastlanmıştır.

Tablo 1 ve 2’de yer alan çalışmalar, kullanılan analiz türü bakımından da incelemeye tabi tutulmuştur. Buna göre, veri toplama yöntemi olarak derinlemesine mülakat, odak grup ve açık uçlu soruların kullanıldığı nitel çalışmalarda, nitel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Nitel analizlerde, mülakat, gözlem notu ve/veya ikincil kaynaklardan elde edilen verilerin önceden belirlenen başlıklar ya da temalar altında özetlenerek yorumlandığı görülmektedir. Verilerin belirli bir sistematığe göre düzene sokulması, tematik çerçeve kapsamında işlenmesi ve bulguların tanımlanıp yorumlanmasında, özellikle, N-Vivo nitel analiz programından yararlandığı göze çarpmaktadır (Şah, *Türkiye’deki Gençlerin...* 88; *Eşcinselliğe, Biseksüelliğe...* 23).

Diğer taraftan, veri toplama yönteminin anket veya deneysel çalışma olduğu nicel araştırmalarda ise sıklıkla betimleyici analizler (ortalama ve frekans dağılımları), korelasyon ve regresyon analizleri, bağımsız örneklem t-testi, iki veya

çok faktörlü varyans analizleri (ANOVA, MANOVA ve MANCOVA), parametrik olmayan analizlerden ki-kare, Mann-Whitney U ve lojistik regresyon analizleri kullanıldığı görülmektedir. Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında ise, açıklayıcı faktör analizleri, doğrulayıcı faktör analizleri, iç tutarlılık güvenirlik analizi (cronbach alfa), test-tekrar test güvenirlik analizi ve korelasyon analizlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Araştırmalarda Kullanılan Ölçüm Araçları

Tablo 1 ve 2'de yer alan 35 adet çalışma, homofobik tutumların ölçülmesinde kullanılan ölçüm araçları bakımından da çeşitlilik göstermektedir. Görüldüğü üzere, çalışmaların 10 tanesinde Hudson ve Ricketts'in (357) geliştirdiği 'Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği'nin kullanıldığı görülmüştür. 1980 yılında geliştirilen bu ölçek 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte, katılımcılardan maddeleri 6 dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirmeleri istenmektedir. Bu ölçekten tek bir toplam puan alınmaktadır. Puanların artması, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların arttığına işaret etmektedir. Ölçek, Sakallı ve Uğurlu (*Effects of Social Contact...53*) tarafından 2002 yılında Türkçe'ye çevrilmiş ve psikometrik özellikleri pek çok çalışmada test edilmiştir.

En çok kullanan ölçeklerden bir diğeri ise Herek (*Attitudes toward Lesbians... 392*) tarafından 1998'de geliştirilen 'Lezbiyen ve Geylelere Yönelik Tutum Ölçeği' dir. Bu ölçeğin kısa formu, Duyan ve Gelbal (106) tarafından 2004 yılında Türkçe'ye çevrilmiş ve psikometrik özellikleri test edilmiştir. Bunlara ek olarak, Herek ve diğerleri (17) tarafından 1998 yılında geliştirilen 'İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği' nin de araştırmalarda yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu ölçeğin psikometrik özellikleri, Gençöz ve Yüksel (597) tarafından 2006 yılında yayınladıkları çalışma ile incelenmiştir.

Bunların dışında, üç çalışmada (Korkmaz ve Ünal 682; Saraç 238; Saraç ve Ebem-Rahim 104) 'Sporda Homofobi Ölçeği' (Witeck-Combs Communications, Inc./ Harris Interactive akt. Saraç 238); bir çalışmada (Öztürk ve Kindap 24) 'Lezbiyenlerde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği' (Szymanski ve Chung 115); bir diğer çalışmada ise 'Cinselliğe Yönelik Tutumlar Ölçeği' (akt. Duyan ve Duyan 699) kullanıldığı görülmüştür. Bazı çalışmalarda ise, yazarların araştırma sorusuna ilişkin yeni ölçüm araçları geliştirdikleri görülmüştür (Çırakoğlu 293; Dürüst ve Çağlar 33; Doğan ve diğerleri 84).

Öte yandan Tablo 1 ve 2’de sıralanan yedi çalışmanın ölçek geliştirmek ve/veya uyarlamak amacı ile yapıldığı görülmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere, ölçek uyarlama çalışmalarından, 2002 yılında Sakallı ve Uğurlu (*Effects of Social Contact...53*) 'Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği'ni' (Hudson ve Ricketts 357); Duyan ve Gelbal (106) 2004 yılında, Herek (392) tarafından 1998’de geliştirilen 'Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği'ni; Gençöz ve Yüksel (597) 2006 yılında yayımladığı makalesinde Herek ve diğerleri (17) tarafından 1998’de geliştirilen 'İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği'ni', Öztürk ve Kindap (24) 2011 yılında, 'Lezbiyenlerde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği' ni ve Saraç ise 2008 yılında 'Sporda Homofobi Ölçeği' ni (Witeck-Combs Communications, Inc./ Harris Interactive akt. Saraç 238) Türkçe'ye çevirerek, ölçeklerin psikometrik özelliklerini incelemiştir. Homofobi konulu diğer ölçek geliştirme çalışmaları 2006 yılında Çırakoğlu (293) tarafından eşcinselliğe ilişkin nedensel atıfları değerlendirmek; 2008 yılında ise Doğan ve diğerleri (84) tarafından ise eşcinselliğe ilişkin bilgi ve tutumları değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmalardan Ele Alınan Değişkenler ve Öne Çıkan Bulgular

Homofobi konulu çalışmalarda, çeşitli bağımlı ve bağımsız değişkenler ele alınmıştır. Çalışmaların büyük çoğunluğunda, homofobi düzeyinin yani eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların bağımlı değişken (soncul) olarak yer aldığı göze çarpmaktadır (Çırakoğlu 293; Duyan ve Duyan 697; Gelbal ve Duyan 573; Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç 131; Korkmaz ve Ünal 682; Oksal 514; Okutan ve Büyükaşahin-Sunal 69; Sakallı, *Application of the Attribution-value... 264; Relationship Between Sexism and Attitudes... 53*; Sakallı ve Uğurlu, *Effects of Social Contact with Homosexuals... 53; Effects of Social Contact... 111*; Sanberk, Çelik ve Gök 4011; Saraç ve Ebem-Rahim 104; Saraç ve Toprak 79; Sargın ve Cırcır 17; Şah, *Eşcinselliğe, Biseksüelliğe... 23*; Ummak ve Bilgin 35). Bu çalışmalarda ele alınan bağımsız değişkenler (öncüller) ise yaş, cinsiyet, eğitim ve dindarlık düzeyi, cinsel yönelim, cinsiyetçilik, cinsiyet rolleri, eşcinsel bireylerle sosyal temas, kültürel değerler, eşcinsellere ilişkin kalıpyargılar, nedensel yüklemeler, bağlanma stilleri ve cinsellikle ilişkili sosyal ve psikolojik değişkenler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda sıralanan çalışmalar dışındaki bazı çalışmalarda, içselleştirilmiş homofobinin bağımsız değişken olarak ele alındığı görülmüştür (Gençöz ve Yüksel 597; Okutan, Büyükaşahin-Sunal ve Sakallı-Uğurlu 218; Öztürk ve Kindap 24; Yalçınoğlu ve Önal 100). Daha önce de belirtildiği üzere, alan yazında eşcinsellere yönelik tutumları veya içselleştirilmiş homofobiyi ölçmeye yarayan ölçüm aracı

geliştirme veya Türkçe'ye uyarlama çalışmaları yer almaktadır. Bu çalışmalarda benlik saygısı, yalnızlık, yaşam memnuniyeti (Öztürk ve Kindap 101-107), pozitif-negatif duygulanım, depresyon, kaygı (Gençöz ve Yüksel 597) gibi farklı psikolojik değişkenler ölçüt, kapsam ve yordayıcı geçerlik bağlamında ele alınmıştır.

Tablo 1 ve 2'de yer alan çalışmalardan elde edilen bulgular genel anlamıyla Batı ülkelerinde elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir. Batı örnekleriyle 1970'lerden itibaren yoğun bir şekilde çalışılmaya başlanan homofobi ve eşcinsellere yönelik tutum ve önyargı konularının, Türkiye'den seçilen örneklerle 2002 yılından itibaren çalışılmaya başlandığı göze çarpmaktadır. Batı'daki bulgulara paralel şekilde bu çalışmalarda da eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar saptanmıştır (Sakallı-Uğurlu 53-56). Özellikle erkeklerin, kadınlara kıyasla eşcinsellere yönelik tutumlarının daha olumsuz olduğu gözlenmiştir (Çırakoğlu 293; Duyan ve Duyan 697; Okutan ve Büyükaşahin-Sunal 75; Sakallı, *Application of the Attribution-value...* 264; *Relationship Between Sexism and Attitudes...* 53; *Pictures of Male Homosexuals...* 111; Sakallı ve Uğurlu, *Effects of Social Contact with Homosexuals...*53; Sanberk, Çelik ve Gök 4011; Saraç ve Ebem-Rahim 104; Sargın ve Cıncır 17; Şah, *Eşcinselliğe, Biseksüelliğe...* 23).

Homofobik tutumların hem gey, hem de lezbiyenlere ilişkin olumsuz tutumlar olduğu görülmekle birlikte bazı çalışmalarda gey ve lezbiyen bireylere yönelik tutumların farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Genel itibari ile bu çalışmalarda hem kadın hem erkek bireylerin (geylere kıyasla) lezbiyenlere yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür (Gelbal ve Duyan 573; Çırakoğlu, 293; Sakallı, *Pictures of Male Homosexuals...* 111). Bu bulgu, Batı alanyazını ile paralellik göstermektedir (Kite ve Whitley 336). Kadın eşcinsellere oranla erkek eşcinsellere yönelik tutumların daha olumsuz olması, erkeklere ve erkeklığe yönelik kültürel tanımlamaların sonucu eşcinselliğin erkeksilik algısına tehdit oluşturmasıyla açıklanmıştır (Sakallı-Uğurlu 56). Benzer şekilde, erkeklerin toplumsal cinsiyetlerine uygun rollere uyma konusunda daha çok baskı hissettikleri ve bu sebeple erkeksi kalıpyargılara uymayan geylere daha homofobik yaklaştıkları ifade edilmiştir (Sakallı-Uğurlu 56).

Cinsiyet farklılıkları dışında homofobik tutumları etkilediği düşünülen değişkenler kapsamında çoğunlukla sosyal temas ele alınmıştır. Sosyal temas, bireylerin eşcinsel tanıdığına olması ve bu bireylerle etkileşimde bulunmasını ifade etmektedir. Bu çalışmaların ilki 2002 yılında Sakallı ve Uğurlu (*Effects of Social Contact...* 53) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Hem bu çalışma hem

de takip eden tüm çalışmalarda (Sakallı, *Relationship Between Sexism and Attitudes...*53; *Pictures of Male Homosexuals...* 111; Sakallı ve Uğurlu, *The Effects of Social Contact...* 111; Çırakoğlu, 293; Gelbal ve Duyan 573; Şah, *Eşcinselliğe, Biseksüelliğe...* 23) eşcinsel bireylerle etkileşim içerisinde bulunan kişilerin eşcinselliğe yönelik tutumlarının olumlu yönde etkilendiği, diğer bir ifadeyle, homofobik tutumların azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sakallı ve Uğurlu'nun (*The Effects of Social Contact...* 111) 2003 yılında sosyal temas sonucunda homofobik tutumlarda bir değişim olup olmadığını incelediği deneysel çalışmasında, lezbiyen öğrenciyle kısa bir süre etkileşimde bulunan öğrencilerin tutumlarında az da olsa olumlu bir değişim olması ilgi çekicidir. Başka bir çalışmada ise eşcinsel bireyin yakınlık derecesinin (kardeş, arkadaş gibi) eşcinsellere ilişkin tutumları değiştirdiği görülmüştür (Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç 131). Özellikle yakınlık derecesi arttığında, örneğin, aile bireylerinden birinin eşcinsel olması durumunda bireylerin bunu kabul edemedikleri belirtilmiştir. Ancak söz konusu olan kişi arkadaş olduğunda olumlu tutumların arttığı görülmektedir.

Homofobi üzerine yapılan çalışmalarda eşcinselliğe yönelik tutum ve davranışları etkilediği düşünülen bir diğer değişken ise bireylerin eşcinselliğe ilişkin nedensel yüklemeleridir. Weiner'in (548) 1985 yılında geliştirdiği Yükleme Kuramı'nı esas alan nedensel yüklemeler, bireyin diğerlerinin davranışlarını değerlendirirken bu davranışların ne ölçüde içsel/dışsal, durağan/değişken ve kontrol edilebilir/kontrol edilemez olduğuna yönelik algısıdır. Eşcinselliği kontrol edilebilir bir davranış olarak düşünen kişilerin kontrol edilemez olarak düşünenlere kıyasla eşcinselliğe ilişkin daha olumsuz tutumlara sahip oldukları görülmüştür (Sakallı, *Application of the Attribution-value...* 264). Çırakoğlu 2006 yılındaki çalışmasında eşcinselliğe ilişkin dört farklı nedensel yükleme yapıldığını vurgulamıştır. Bunlar: 1) fiziksel/psikolojik bozukluklar, 2) cinsel tercih, 3) model alma/heyecan arayışı ve 4) karşı cinsle yaşanan sorunlar şeklinde özetlenmiştir (Çırakoğlu 293). Buna göre heteroseksüel bireylere göre eşcinselliğin en önemli nedeni karşı cinsle yaşanan sorunlardır.

Homofobi çalışmalarının bir kısmı ise sporculara yönelik çalışmalardır (Korkmaz ve Ünal 682; Saraç 238; Saraç ve Ebem-Rahim 104; Saraç ve Toprak 79). Bu çalışmalarda, hem erkek hem de kadın bireylerin, eşcinsel olduğunu açıklayan erkek sporculara, lezbiyen olduğunu açıklayan sporculara nazaran, daha homofobik bir tutum içerisinde oldukları belirtilmiştir (Saraç ve Ebem-Rahim 109). Öte yandan, homofobik tutumların, sporun çeşitli alanlarına göre farklılık

gösterdiği, özellikle güreş, futbol, boks ve halter dallarındaki sporcuların eşcinsel yönelimlerine karşı toplumun anlayışlı ve kabul edici olmayacağı belirtilmiştir (Korkmaz ve Ünal 688; Saraç ve Ebem-Rahim 113). Benzer şekilde, erkek sporcuların sporcu kimlikleri ile kendilerini özdeşleştirme düzeyleri arttıkça geylere ve lezbiyenlere yönelik daha olumsuz tutum sergiledikleri ifade edilmiştir (Saraç ve Toprak 79).

Yukarıda değinilen araştırmalara ilaveten, eşcinsellere yönelik kalıpyargılar (Sakallı, *Pictures of Male Homosexuals...* 111), bağlanma stilleri (Okutan ve Büyükaşahin-Sunal 69), cinsiyetçilik (Sakallı, *Relationship Between Sexism and Attitudes...* 53), cinsiyet rolleri (Sanberk, Çelik ve Gök 4011), gelenekselcilik ve mufazakarlık (Sakallı, *Relationship Between Sexism and Attitudes...* 53), dindarlık (Gelbal ve Duyan 573), ailesel örüntüler (Oksal 514) ve cinsellikle ilgili değişkenlerle (Duyan ve Duyan 697; Gelbal ve Duyan 573) homofobik tutumlar arasındaki ilişkileri inceleyen Türkiye'den seçilmiş örneklemeler ile yapılmış çalışmaların da olduğu görülmektedir.

Bir grup çalışma ise eşcinsel/LGBT bireylerin sosyal ve bireysel yaşam algılarını değerlendirmelerine yöneliktir (Cesur-Kılıçaslan ve Işık 1; Dürüst ve Çağlar 33; Özeren 1203; Öztürk 1). Bu çalışmalarda, LGBT bireyleri kendilerini heteroseksüel bireylerden hem fiziksel hem de sosyal olarak farklı hissettiklerini, toplumsal önyargılar sebebiyle kişisel özgürlük haklarının ihlal edildiğini belirtmişlerdir (Dürüst ve Çağlar 33). Bu bireyler, özellikle toplumsal alanlar ile aile ve iş alanlarında ayrımcı davranışlarla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir (Cesur-Kılıçaslan ve Işık 1). Bununla birlikte Türkiye'de yaşayan LGBT bireylerinin ayrımcılığı en az hissettikleri sektörlerin eğlence ve turizm sektörleri olduğu vurgusu ilgi çekicidir (Öztürk 13). Yine aynı çalışmada geylerin işsiz kalma ihtimalinin daha fazla olduğu vurgulanarak, işyerlerinde eşcinsel bireylere verilen tepkilerin genelde işverenin anlayışlı ve açık görüşlü olmasına bağlı olduğu vurgulanmıştır (Öztürk 13-14). Dünya genelinde LGBT bireylerin iş yaşamında maruz kaldıkları ayrımcılığın sistematik bir şekilde ele alındığı bir çalışmada ise sosyal kurumların, yasal düzenlemelerin ve kültürel kuralların işyerinde cinsel yönelim ayrımcılığı belirleyen en önemli etmenler olduğu ifade edilmiştir (Özeren 1203). Ayrıca eşcinsel bireylerin maruz kaldıkları önyargılar ve ayrımcı davranışlarla başa çıkmada kullandıkları stratejiler dört grupta sınıflandırılmıştır (Gelgeç Bakacak ve Öktem 817). Bunlar: 1) Kabul süresince kullanılan stratejiler (inkâr), 2) Cinsel etiketleme ve önyargılarla başa çıkmada kullanılan stratejiler

(gizleme), 3) Açıklama süresince kullanılan stratejiler (doğru zamanı bekleme), 4) Cinsel kimliklerini açığa vurmada kullanılan stratejiler (diğer kimlikleri vurgulama) olarak ifade edilmiştir.

Yine LGBT bireylerle yapılan çalışmaların bir grubu 'içselleştirilmiş homofobi' ile ilişkilidir. İçselleştirilmiş homofobi, daha önce de ifade edildiği gibi, eşcinsellerin toplumdaki olumsuz yargı ve tutumları içselleştirmesidir (Herek ve diğerleri 17; Shidlo 176). Yapılan çalışmalar eşcinsel bireylerin içselleştirilmiş homofobi düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiş ve bu kişilerin toplumda cinsel yönelimlerini gizlediklerini, ailelerinin onlara daha önyargılı olduğunu hissettiklerini ve daha fazla alkol kullandıklarını ortaya koymuştur (Yalçınoğlu ve Önal 100). Bunun yanı sıra, içselleştirilmiş homofobinin depresyon, kaygı, negatif duygulanım ile olumlu ilişkisi, benlik saygısı ile ise olumsuz ilişkisi saptanmıştır (Gençöz ve Yüksel 597). Bu bulgular, Batı örnekleriyle yapılan çalışmalarla örtüşmektedir (Herek ve diğerleri 17). Yakın zamanda yapılan bir çalışmada (Okutan, Büyüksahin-Sunal ve Sakallı Uğurlu 218), içselleştirilmiş homofobinin romantik ilişkide yaşanan sorunlara verilen tepkiler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, heteroseksüel erkekler ve lezbiyenler, heteroseksüel kadınlara göre, daha fazla sadakat gösterme eğilimindedir. Ayrıca lezbiyenler, heteroseksüel kadınlara ve geylere göre eşlerinin terk etme eğilimlerinin daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Son olarak, içselleştirilmiş homofobinin hem lezbiyenler hem de geyler için daha yıkıcı tepkilerle (terk etme ve ihmal) ilişkili olduğu görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Bu makale, 2002-2017 yılları arasında, eşcinsellere yönelik önyargı, düşmanca tutum ve davranışları ele alan en genel anlamı ile homofobi konusu üzerine yapılmış, Türkiye örneklemleri bilimsel çalışmaları bir bütünlük içerisinde ortaya koymayı amaçlamıştır. Belirtilen amaç doğrultusunda, görgül, kuramsal ve derleme türünde yazılmış olan ulusal ve uluslararası alan yazınında yer alan bilimsel çalışmalar taranarak, araştırma kapsamına giren toplam 35 makale tespit edilmiştir. Makaleler belirlenen ölçütler çerçevesinde sistematik bir şekilde okuyucuya sunulmuştur.

Araştırmalara ait tüm bulgular incelendiğinde çalışmaların: a)Eşcinselliğe ve eşcinsellere yönelik tutumları ve bunlarla ilişkili olan sosyal psikolojik değişkenleri ele alan çalışmalar, b)eşcinselliğe ilişkin tutumların ölçülmesi amacıyla ölçeklerin geliştirildiği veya Türkçe'ye uyarlandığı çalışmalar', c)eşcinsellerin/LGBT bireylerin nasıl algılandıkları ve onlara ilişkin kalıpyargıları ele alan çalışmalar,

d)eşcinsel/LGBT bireylerin sosyal ve bireysel alanda karşılaştıkları sorunları ve bunların sosyal ve psikolojik sonuçlarını ele alan çalışmalar ve son olarak e)eşcinsellere ilişkin tutumların değişip değişmediğine odaklanan çalışmalar şeklinde gruplandırılabilir.

Araştırma kapsamında ele alınan çalışmalarda ortaya çıkan bir diğer genel sonuç ise Türkiye’de eşcinsellere yönelik önyargı ve tutumların olumsuz yönde olduğudur (Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç 131; Sakallı-Uğurlu 55). Daha detaylı olarak ifade etmek gerekirse, erkek bireylerin, dindarlık düzeyi yüksek olanların, geleneksel ve muhafazakâr olanların, eşcinsel bireylerle sosyal ilişkisi ve tanışıklığı az olanların, cinsiyetçi bireylerin, cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlara sahip olanların ve eşcinselliğin kontrol edilebilirliğine ilişkin nedensel yüklemeler yapanların diğerlerine göre daha fazla homofobik tutum sergiledikleri söylenebilir. Bu olumsuz tutumlar, bilişsel boyutta (örneğin, kişinin bakış açısına uymama olarak), duygusal boyutta (örneğin, bireyin durumuna yönelik üzüntü ve kaygı duyma olarak) veya davranışsal boyutta (örneğin, bireyi var olan durumundan vazgeçirmeye yönelik çabalar olarak) ortaya çıkabilmektedir (Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç 131).

Yukarıda bahsedilen çalışmalarda bazı kısıtlılıklar da dikkat çekmektedir. Örneğin, araştırmalara konu olan verilerin büyük çoğunluğu Ankara ve İstanbul’da öğrenim gören üniversite öğrencilerinden toplanmıştır. Dolayısıyla, bulguları tüm Türkiye için genellemek doğru bir yaklaşım olmayabilir (Sakallı-Uğurlu 64). İncelenen çalışmalarda göze çarpan bir diğer kısıtlılık, çalışmaların büyük çoğunluğunda verilerin kesitsel yöntemle toplanmış olmasıdır. Oysaki eşcinselliğe ilişkin tutum ve davranışların değişkenliğinin anlaşılması ancak boylamsal çalışmalarla mümkün olmaktadır. Bu sebeple, gelecek çalışmaların zamana yayılan etkilerinin incelenebileceği boylamsal çalışmalardan oluşması, alandaki önemli bir eksikliği giderecektir. Araştırmalarda dikkat çekici noktalardan biri de, çalışmaların büyük çoğunluğunun sadece eşcinsel bireylere yönelik olarak ortaya çıkan homofobi ve tutumları ele almış olmasıdır (Şah *Eşcinselliğe, Biseksüelliğe...*25). Bu doğrultuda gelecek çalışmalar, biseksüel ve transseksüel bireylere yönelik önyargı, tutum ve davranışları irdelenebilir. Son olarak, araştırmacıların gelecek çalışmalarda cinsel yönelim temelli ayrımcılıkla mücadele ve bu mücadelede başvurulacak yöntemlere odaklanması da önem arz etmektedir (Güler 25).

Homofobi konusunun Türkiye'den seçilen örneklerle üzerinde araştırıldığı çalışmalar, nicelik olarak Batı alan yazınına kıyasla oldukça azdır. Her ne kadar son yıllarda artış gösterse de, homofobi toplumsal açıdan çalışılması gereken önemli bir konudur. Dolayısıyla, bu konuda daha çok bilimsel araştırmaya ihtiyaç vardır. Sayıca az olan bu araştırmaların, eşcinsel-karşıtı tutumları çoğunlukla psikolojik ve sosyolojik açıdan ele alındığı dikkat çekmektedir. Oysaki önyargılar ve ayrımcı davranışlar LGBT bireylerinin yaşamlarının her alanında karşılımlarına çıkmaktadır. Bu sebeple, gelecek çalışmalar, özellikle günümüz çağdaş örgütlerinde çalışan LGBT bireylerinin iş yaşamında karşılaştıkları homofobik tutumları, bu olumsuz tutumların nedenlerini ve işe alma niyeti, çalışanın performansı ve işe bağlılığı üzerindeki olası etkilerini inceleyebilir. Bu sayede, heteroseksüellik dışında cinsel yönelime sahip olan çalışanların iş yaşantılarında karşılaşılabilecekleri önyargı ve ayrımcı davranışları azaltmaya yönelik bir adım atılabilir. Bilimsel çalışmalara gereksinim duyulan bir diğer alan ise eğitim alanıdır. LGBT bireylerinin, eğitim olanaklarına erişimleri, eğitim yaşantılarında karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri önyargı ve ayrımcı davranışlar ve bunların akademik başarı üzerindeki etkileri gelecek çalışmalar için araştırma konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association). *Answers to your questions: For a better understanding of sexual orientation and homosexuality*, 2008. Web. 20 Aralık 2017.
- Assembly, UN General. *Universal Declaration of Human Rights*, 1948. Web. 20 Aralık 2017.
- Bayer, Ronald. *Homosexuality and American psychiatry: The Politics of Diagnosis*. Princeton University Press, 1981.
- Ciocca, Giacomo ve diğerleri. "Psychoticism, Immature Defense Mechanisms and a Fearful Attachment Style Are Associated with a Higher Homophobic Attitude." *The Journal of Sexual Medicine* 12.9 (2015): 1953-1960.
- Cesur-Kılıçarslan, Seher ve Toprak Işık. "Being LGBTI in Turkey: Views of Society, Rights and Violations." *Journal of Strategic Resource in Social Sciences* 3.1 (2017): 1-20.
- Çirakoğlu, Okan Cem. "Perception of Homosexuality Among Turkish University Students: The Roles of Labels, Gender, and Prior Contact." *The Journal of Social Psychology* 146.3 (2006): 293-305.

- Detenber, Benjamin H. ve diğerleri. "Influence of Value Predispositions, Interpersonal Contact, and Mediated Exposure on Public Attitudes Toward Homosexuals in Singapore." *Asian Journal of Social Psychology* 16.3 (2013): 181-196.
- Doğan, Sultan ve diğerleri. "Development and Reliability Study of Homosexuality Attitudes Scale: A Preliminary Study." *Anatolian Journal of Psychiatry* 9 (2008): 84-90.
- Duyan, Veli ve Gülsüm Duyan. "Turkish Social Work Students' Attitudes Toward Exuality." *Sex Roles* 52.9-10 (2005): 697-706.
- Duyan, Veli ve Selahattin Gelbal. "Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum (LGYT) Ölçeği: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması." *HIV/AIDS Dergisi* 7.3 (2004): 106-112.
- Dürüst, Çiğdem ve Mehmet Çağlar. "Lgbtq Bireylerin Sosyal ve Bireysel Yaşam Algılarının Değerlendirilmesi." *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling (TIJSEG)* 4.2 (2016) :33-48.
- Ertan, Cihan. "Homofobi: İnternet Gazetelerinde Okuyucu Yorumlarındaki Eşcinsellere Yönelik Tutumlar ve Söylemler." *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar* 3.2 (2010): 1-17.
- Eskin, Mehmet, Hadiye Kaynak-Demir ve Sinem Demir. "Same-Sex Sexual Orientation, Childhood Sexual Abuse, and Suicidal Behavior in University Utudents in Turkey." *Archives of Sexual Behavior* 34.2 (2005): 185-195.
- Eslen-Ziya, Hande ve Yasin Koç. "Being a Gay Man in Turkey: Internalised Sexual Prejudice as a Function of Prevalent Hegemonic Masculinity Perceptions." *Culture, Health & Sexuality* 18.7 (2016): 799-811.
- Esmer, Yılmaz. Türkiye Değerler Araştırması, 2011. Web. 10 Aralık 2017.
- Gelbal, Selahattin ve Veli Duyan. "Attitudes of University Students Toward Lesbians and Gay Men in Turkey." *Sex Roles* 55.7-8 (2006): 573-579.
- Gelgeç-Bakacak, Ayça ve Pınar Öktem. "Homosexuality in Turkey: Strategies for Managing Heterosexism." *Journal of Homosexuality* 61.6 (2014): 817-846.
- Gençöz, Tülin ve Murat Yüksel. "Psychometric Properties of the Turkish Version of the Internalized Homophobia Scale." *Archives of Sexual Behavior* 35.5 (2006): 597-602.

- Gökçeoğlu, Arife ve diğerleri. *Psikologlar için LGBTİ'lerle Çalışma Klavuzu*. İstanbul: Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği (TODAP), 2017.
- Göregenli, Melek. "Gruplararası İlişki İdeolojisi Olarak Homofobi." *Anti-Homofobi Kitabı: Uluslararası homofobi karşıtı buluşma içinde*. Ankara: Kaos GL Kitapları 2009. 9-16.
- Güler, Ceyhun. "Türkiye Sendikal Hareketi İçinde Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli Ayrımcılıkla Mücadele Üzerine Bir Değerlendirme." *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)* 17.64 (2017): 15-28.
- Güney, Neslihan, Eda Kargı ve Aybike Çorbacı-Oruç. "Üniversite Öğrencilerinin Eşcinsellik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi." *Turkish Journal of HIV/AIDS* 7 (2004): 131-137.
- Herek, Gregory M. "Beyond" homophobia": A Social Psychological Perspective on Attitudes toward Lesbians and Gay Men." *Journal of Homosexuality* 10.1-2 (1984): 1-21.
- ."Attitudes toward Lesbians and Gay Men Scale." *Handbook of Sexuality-Related Measures* (1998): 392-394.
- ."The Psychology of Sexual Prejudice." *Current Directions in Psychological Science* 9.1 (2000): 19-22.
- Herek, Gregory M. ve John P. Capitanio. "Some of My Best Friends" Intergroup Contact, Concealable Stigma, and Heterosexuals' Attitudes Toward Gay Men and Lesbians." *Personality and Social Psychology Bulletin* 22.4 (1996): 412-424.
- Herek, Gregory M. ve diğerleri."Correlates of Internalized Homophobia in a Community Sample of Lesbians and Gay Men." *Journal-Gay and Lesbian Medical Association* 2 (1998): 17-26.
- Herek, Gregory M. ve Eric K. Glunt. "Interpersonal Contact and Heterosexuals' Attitudes toward Gay Men: Results from a National Survey." *Journal of Sex Research* 30.3 (1993): 239-244.
- Hudson, Walter W. ve Wendell A. Ricketts. "A Strategy for the Measurement of Homophobia." *Journal of Homosexuality* 5.4 (1980): 357-372.
- Institute of Medicine [IOM]. *The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People: Building a Foundation for Better Understanding*, 2011. Web. 15 Aralık 2017.

- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. *Family, Self, and Human Development Across Cultures: Theory and Applications*. London: Lawrence Erlbaum Associates, 2007.
- Kandiyoti, Deniz. "Patterns of Patriarchy: Notes for an Analysis of Male Dominance in Turkish Society." *Women in Modern Turkish Society* 5 (1995): 306-318.
- Kaos, G. L., LGBT News Turkey ve IGLHRC. *Human Rights Violation of LGBT Individuals in Turkey*, 2015. Web. 14 Aralık 2017.
- Kite, Mary E. ve Bernard E. Whitley Jr. "Sex Differences in Attitudes toward Homosexual Persons, Behaviors, and Civil Rights a Meta-Analysis." *Personality and Social Psychology Bulletin* 22.4 (1996): 336-353.
- Korkmaz, Nimet Haşıl ve Vildan Ünal. "Examination of Students' Attitudes Toward Homosexual Athletes—A Case Study of Sports Sciences Faculty of Uludağ University." *US-China Education Review* 5.10 (2015): 682-691.
- Oksal, Aynur. "Turkish Family Members' Attitudes toward Lesbians and Gay Men." *Sex Roles* 58.7-8 (2008): 514-525.
- Okutan, Nur ve Ayda Büyüksahin-Sunal. "Eşcinsellere Yönelik Tutumlar, Cinsiyetçilik ve Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargılar: Yetişkin Bağlanma Biçimleri Açısından Bir Değerlendirme." *Türk Psikoloji Yazıları* 14.27 (2011): 69-77.
- Okutan, Nur, Ayda Buyuksahin Sunal ve Nuray Sakallı Uğurlu. "Comparing Heterosexuals' and Gay Men/Lesbians' Responses to Relationship Problems and the Effects of Internalized Homophobia on Gay Men/Lesbians' Responses to Relationship Problems in Turkey." *Journal of Homosexuality* 64.2 (2017): 218-238.
- Özeren, Emir. "Sexual Orientation Discrimination in the Workplace: A Systematic Review of Literature." *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 109 (2014): 1203-1215.
- Öztürk, Mustafa, B. "Sexual Orientation Discrimination: Exploring the Experiences of Lesbian, Gay and Bisexual Employees in Turkey." *Human Relations* 64.8 (2011): 1-20.
- Öztürk, Pınar ve Yeliz Kındap. "Lezbiyenlerde İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi." *Türk Psikoloji Yazıları* 14.28 (2011): 24-35.

- Sakallı, Nuray. "Application of the Attribution-Value Model of Prejudice to Homosexuality." *The Journal of Social Psychology* 42.2 (2002): 264-271.
- ."The Relationship Between Sexism and Attitudes Toward Homosexuality in a Sample of Turkish College Students." *Journal of Homosexuality* 42.3 (2002): 53-64.
- . "Pictures of Male Homosexuals in the Heads of Turkish College Students: The Effects of Sex Difference and Social Contact on Stereotyping." *Journal of Homosexuality* 43.2 (2003): 111-126.
- Sakallı, Nuray ve Ozanser Uğurlu. "Effects of Social Contact with Homosexuals on Heterosexual Turkish University Students' Attitudes Towards Homosexuality." *Journal of Homosexuality* 42.1 (2002): 53-62.
- ."The Effects of Social Contact with a Lesbian Person on the Attitude Change Toward Homosexuality in Turkey." *Journal of Homosexuality* 44.1 (2003): 111-119.
- Sakallı-Uğurlu, Nuray. "Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye’de Yapılan Görgül Çalışmalar." *Türk Psikoloji Yazıları* 9.17 (2006): 53-69.
- Sanberk, İsmail, Metehan Çelik ve Mehmet Gök. "An Investigation of University Students' Homophobia Levels Regarding Gender and Gender Roles." *Journal of Human Sciences* 13.3 (2016): 4011-4019.
- Saraç, Leyla. "Sporda Homofobi Ölçeği: Türkçeye Çevrilmesi ve Adaptasyonu." *Spor Bilimleri Dergisi* 19.4 (2008): 238-249.
- Saraç, Leyla ve Necat Toprak. "Sporcu Kimliği ve Homofobi İlişkisinin Sporcu Üniversite Öğrencisi Adayları Örneğinde İncelenmesi." *Sporometre* 15.2. (2017): 79-84.
- Saraç, Leyla ve Zeynep Ebem-Rahim. "Sporda Homofobi: Erkek ve Kadın Üniversite Öğrencilerinin Eşcinsel Sporculara Karşı Tutumlarının Karşılaştırılması." *Spor Bilimleri Dergisi* 20.3 (2009): 104-116.
- Sargın, Nurten ve Osman Cırcır. "The Attitudes of Prospective Teachers towards Homosexuality: A Case Study in Konya." *International Journal of Psychology and Educational Studies* 1.1 (2015): 17-24.
- Shidlo, Ariel. "Internalized Homophobia: Conceptual and Empirical Issues in Measurement". *Lesbian and Gay Psychology: Theory, Research and Clinical*

- Application*. Ed. Beverly Grene ve Gregory M. Herek. Thousand Oaks, CA: Sage, 1994.176-205.
- Szymanski, Dawn M. ve Y. Barry Chung. "Internalized Homophobia in Lesbians." *Journal of Lesbian Studies* 7.1 (2002): 115-125.
- Şah, Umut. "Türkiye'deki Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri." *Türk Psikoloji Yazıları* 14.27 (2011): 88-99.
- ."Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transseksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylerle Tanışıklık Düzeyi ile İlişkisi." *Psikoloji Çalışmaları Dergisi* 32.2(2012): 23-49.
- Ummak, Esra ve Mehmet Bilgin. "Homofobiyle Baş Etme Grup Rehberliği Programına İlişkin Deneysel Bir Çalışma." *Current Research in Education* 3.2 (2017): 35-50.
- Weiner, Bernard. "An Attributional Theory of Achievement Motivation and Emotion." *Psychological Review* 92.4 (1985): 548-573.
- Whitley, Bernard E. "The Relationship of Sex-Role Orientation to Heterosexuals' Attitudes Toward Homosexuals." *Sex Roles* 17.1 (1987): 103-113.
- Whitley, Bernard E.ve Stefania Ægisdóttir. "The Gender Belief System, Authoritarianism, Social Dominance Orientation, and Heterosexuals' Attitudes Toward Lesbians and Gay Men." *Sex Roles* 42.11 (2000): 947-967.
- Whitley, Bernard E.ve Sarah E. Lee. "The Relationship of Authoritarianism and Related Constructs to Attitudes Toward Homosexuality." *Journal of Applied Social Psychology* 30.1 (2000): 144-170.
- Yalçınoğlu, Nilgül ve Ayşe Emel Önal. "Eşcinsel ve Biseksüel Erkeklerin İçselleştirilmiş Homofobi Düzeyi ve Sağlık Üzerine Etkileri." *Turkish Journal of Public Health* 12.2 (2014): 100-112.
- Yüzgün, Arslan. "Homosexuality and Police Terror in Turkey." *Journal of Homosexuality* 24.3-4 (1993): 159-170.